

Waldemar J. Affelt

Visiting Senior Research Fellow
School of Business and Creative Industries
University of the West of Scotland in Paisley
Nr ORCID/ORCID iD: 000-0003-3274-5210

Zabytkowy most na Wiśle w Tczewie, czyli pamięć i niepamięć

Co z oczu, to z serca?

The historical bridge over the Vistula River in Tczew, or memory and oblivion

Out of sight, out of mind?

Abstrakt

W artykule omówiono dzieje mostu drogowego w Tczewie, którego najstarsza żelazna część powstała w latach 1852-1858 jako budowla sześcioprzęsłowa – stanowiąca układ trzech belek zespolonych – wówczas nowatorska na kontynencie europejskim. Szczególną uwagę poświęcono wysadzeniu mostu przez polskich saperów 1 września 1939 roku oraz czasom jego odbudowy po 1945 roku. W skład mostu weszło pięć różnych typów przęseł, w tym dwa nawodne, złożone według polskiego projektu konstrukcyjnego z brytyjskich elementów wojskowego mostu składanego zwanego ESTB, produkcji Dorman Long Middlesbrough. Rozwikłanie tego skrótu prowadzi do pełnej nazwy Everall Sectional Truss Railway Bridge, czyli Segmentowy Kratowy Most Kolejowy, który zaprojektował angielski konstruktor, wówczas podpułkownik, William Teague Everall (1880-1968). Elementy te trafiły do Polski w ramach działalności United Nations Relief and Rehabilitation Administration (UNRRA). Stan techniczny mostu w XXI wieku zaczął budzić obawy i po doraźnych remontach postanowiono zamknąć go całkowicie dla ruchu pieszego i kołowego. Starostwo Powiatowe w Tczewie, zarządca mostu, rozpoczęło starania o przywrócenie użyteczności tego obiektu, wynikiem czego, w 2019 roku, stało się przystąpienie do rozbiórki przęsła ESTB metodą cięcia palnikiem gazowym, bez względu na fakt wpisania całej budowli do rejestru zabytków. Autor interpretuje to przedsięwzięcie w kontekście ochrony zabytków oraz nauk o pamięci, gdyż podjęcie odbudowy mostu dla przywrócenia mu wizerunku z czasów Królestwa Prus stanowi zatarcie śladów tragedii z początków II wojny światowej.

Słowa kluczowe: zabytkowy Most Tczewski, ochrona dziedzictwa techniki, pamięć społeczna i kulturowa

Abstract

The article discusses the history of the road bridge in Tczew, whose the last iron part was made in 1852-1858 as a six-span construction – forming a layout of three welded beams – innovative on the European continent at that time. Special attention has been devoted to the blowing up of the bridge by Polish sappers on 1 September 1939 and the time of its rebuilding after 1945. The bridge comprised five different types of spans, including two surface spans, assembled according to a Polish constructional design from British elements of a military folding bridge called ESTB, made by Dorman Long Middlesbrough. Unravelling of this abbreviation leads to the full name of the Everall Sectional Truss Railway Bridge, which was designed by the English constructor, then lieutenant colonel, William Teague Everall (1880-1968). These elements were brought to Poland within the activity of the United Nations Relief and Rehabilitation Administration (UNRRA). The technical state of the bridge in the 21st century raised concern, and the bridge was closed completely for the pedestrian and vehicular traffic after interim renovations. The Starostwo Office (district authority) in Tczew, the administrator of the bridge, undertook efforts to restore usability of this object. As a result, in 2019, the ESTB spans were demolished by a method of gas ring cutting, regardless of adding of the whole structure to the register of historical monuments. The author interprets this operation in the context of the protection of historical monuments and sciences concerning memory, as rebuilding of the bridge for restoring its image from the times of the Kingdom of Prussia blurs the traces of the tragedy from the beginnings of World War II.

Keywords: historical Tczew Bridge, protection of technical heritage, social and cultural memory

Dr inż. Waldemar Jerzy Affelt, doktor nauk technicznych w specjalności budownictwo zabytkowe na podstawie obrony rozprawy *Dziedzictwo budownictwa jako źródło wiedzy użytecznej w kształceniu inżynierów* (Politechnika Gdańska 1999). Edukacja w zakresie zabytkoznawstwa i konserwatorstwa: absolwent Studium Podyplomowego na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej w zakresie konserwacji zabytków architektury (1985) oraz licznych staży i kursów zagranicznych w USA, Włoszech, Wielkiej Brytanii, Holandii, Szwecji, Niemczech. Członek Głównej Komisji Konserwatorskiej przy Konserwatorze Generalnym Rzeczypospolitej Polskiej od 2012 r.; wiceprzewodniczący od 2022 r. Rzecznik Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Waldemar Jerzy Affelt, PhD Eng., doctoral degree in technical sciences with the specialisation of historical construction on the basis of the dissertation *Dziedzictwo budownictwa jako źródło wiedzy użytecznej w kształceniu inżynierów* [Construction heritage as a source of useful knowledge in the education of engineers] (Gdańsk University of Technology 1999). Education in the field of monument studies and conservation: a graduate of the postgraduate studies at the Faculty of Architecture of Warsaw University of Technology in the field of conservation of architectural monuments (1985) and numerous foreign practices and courses in the USA, Italy, Great Britain, Holland, Sweden, Germany. Member of the Chief Conservatorial Commission at the

w latach 2013-2016 – w zakresie opieki nad zabytkami w dziedzinie zabytki techniki, w specjalizacji nieruchome zabytki techniki, przemysłu i inżynierii budowlanej. Członek ICOMOS od 1996 r. Autor trzech książek i licznych artykułów. Od 1986 r. prowadzi działalność naukowo-badawczą i dydaktyczną. W 2018 r. Visiting Professor w Tohoku Gakuin University w Sendai, Japonia. Od 2017 r. Visiting Senior Research Fellow, School of Business and Creative Industries, University of the West of Scotland in Paisley. Autor kwantytatywno-kwalitatywnej metody wartościowania nieruchomych dóbr kultury TECHNITAS.

General Conservator of the Republic of Poland since 2012; deputy chairman since 2022. Expert of the Minister of Culture and National Heritage in 2013-2016 – in the scope of the monument protection in the field of technological monuments, in specialisation of immovable monuments of technology, industry and building engineering. Member of ICOMOS since 1996. Author of three books and numerous articles. Since 1986, he has been conducting scientific, research and educational activity. In 2018, Visiting Professor in Tohoku Gakuin University in Sendai, Japan. Since 2017, Visiting Senior Research Fellow, School of Business and Creative Industries, University of the West of Scotland in Paisley. Author of the quantitative and qualitative method of valuating immovable cultural goods TECHNITAS.